

Mesto za prepisovanje je ostalo enako. Vmes so prepleskali les, zamenjali radiatorje, a ob sedežu, kjer sem sedel večji del svojih gimnazijskih let, je bila vdolbina pred oknom še vedno priročna. Skrita učiteljem, a hkrati dovolj blizu očem za kak zapissek s svinčnikom, ki si ga pozneje zradiral s prstom. S tako rekoč hoteno nostalgijo sem prebiral ključne besede na lesu, ki so se delile na dve snovi: stari Egipt ter francosko revolucijo. Kot nekdanj naši so bili tudi novi zapiski v resnici povsem neuporabni za resno prepisovanje, bolj odraz trenutne panike pred testom ali spraševanjem. A takšne malenkosti so kot Proustove magdalenice – če hočeš ali ne, ti sprožijo spomine. Vrnitev na nekdanjo gimnazijo, naj bo še tako kratka, je vedno vrnitev tja, kjer so se polagali tvoji temelji. Tudi če gre zgolj za sestanek, se odtis, ki ga puščajo spomini, znova obnovi.

Bili smo zahteven razred. Če ne bi imeli možnosti, da smo nenehoma ustvarjali, organizirali dogodke in reševali svet, bi bili verjetno za profesorje neznosni. V šoli, bližnjih barih in pri tem sošolcu ter oni sošolki smo uspeli v štirih letih predebati vse zemeljske in onstranske probleme, se prepirati, spopadati, a vseeno držati skupaj.

Profesorice in profesorji so si vzeli čas in nas jemali kot odrasle. Skupaj smo zahajali na kavo, hodili na njihove rock koncerte, odkrivali svet in – odraščali. Nikoli nam niso vsiljevali svojih idej. Raje so nam pomagali razvijati naše lastne.

Včasih smo šli pozvonit k profesorici kar na dom, da bi predstavili test, na vikendu druge profesorice smo imeli šolo kreativnega pisanja. V kavarni Jež smo se zjutraj med oblaki dima srečevali na kavi. No, nekateri so se v Ježu srečevali tudi med poukom. Če so nas eni impresionirali s svojo dostopnostjo (in strogostjo, kar se tiče znanja), so nas drugi s svojo nedostopnostjo (in strogostjo, kar se tiče znanja). Včasih so nas preenetili s povsem neobičajnim načinom preverjanja znanja. Ne vem, kako, ampak naučili so nas velike samostojnosti in nam dali uporniškega duha, ki še vedno ni ugasnil. Ter nas hkrati veliko naučili. Na primer to, da prepisujejo samo bedaki; ostali se z izzivom raje spopadejo in si vzamejo dovolj časa za učenje. Tudi če imajo na voljo idealno mesto za zapiske na stoletni les ob klopi.

To je seveda samo izoliran spomin. Srednja šola je bila tudi stres, spopadanje s samim sabo in preizkušanje meja, do katerih še zmoreš. A vendar sem ob obisku svoje gimnazije zaznal nekaj, kar me je zelo razveselilo: ni se veliko spremenilo, še do nekdanjih učiteljev (mnogi še poučujejo) imam isto spoštovanje, kot sem ga imel nekdanj, tudi če smo danes v na videz enakopravnem odnosu; a saj smo bili tudi takrat.

Mineva sedem let, odkar sem začel pisati kratke eseje in jih objavljati večinoma v obliki kolumn. Kot vsaka redna dejavnost je tudi pisanje kolumn obrt, njihovo brušenje in večkrat tudi ponovno pisanje pa je za naju z ženo, mojo »glavno urednico«, postalo del življenja. Ni dovolj, da nekaj veš, in ni dovolj, da nekaj želiš povedati. Naučiti se moraš, kako ne povedati vsega, kar veš; kako doseči način, da sporočiš samo eno jasno misel in jo hkrati dovolj prepričljivo utemeljiš. Naučiti se moraš molčati.

Ko sem pred leti zlagal posamezne kolumne v prvo knjigo (v rokah imate že drugo), se je kot najmanj dodelana izkazala ravno prva kolumna, ki je želela »rešiti ves svet«, vse, kar sem tedaj videl kot problem. Tista, ki sem jo pisal močno motiviran in v želji po tem, da bi povedal čim več. Moral sem jo črtati.

Mislim, da je z našim razmišljanjem o gimnazijskem šolanju podobno kot s prvo kolumno. Od srednje šole pričakujemo hiter odgovor na naša življenjska vprašanja – najsi smo v vlogi staršev ali v vlogi dijakov. Koliko medicine se bom naučil kot bodoči zdravnik? Koliko prava kot bodoča pravnica? Koliko športa kot bodoči športnik? Koliko književnosti kot bodoči literarni kritik? Koliko jezikoslovja kot jezikoslovka? Koliko matematike kot strokovnjak za nevronske mreže? Koliko biologije kot vodja živalskega vrta? Kako dobro je tisto, kar me zanima?

Vse to so povsem napačna vprašanja. Moji spomini na gimnazijska leta ne bi bili tako svetli, če se ne bi naučil zelo veliko tistega, česar za študij nisem »potreboval«. Kakor je pri kolumni bistvena osredotočenost na cilj, tako je v gimnaziji bistvena osredotočenost na tisto, česar se na univerzitetnem študiju ne bomo mogli naučiti. Osredotočenost na tisto, kar nas na videz ne zanima. Učenje tistega, kar je na videz nepomembno, nepotrebno. Tistega, česar »itak ne bomo rabili«. Na tej točki zmaga ali pade dobra gimnazija. Iz slabe gimnazije lahko pride odličen študent svoje izbrane fakultete. A nič več, nič presežnega. Iz dobre gimnazije pride razgledan človek, ki bo odličen študent šele postal. In tudi postane – ter premika mejnike, za katere drugi sploh ne vedo, da obstajajo. Lahko bi rekel, da je edini pravi cilj gimnazije vzbuditi zanimanje za znanje. Spoštovanje (ali vsaj toleranco) do tistega znanja, ki nam ni blizu. Občutek,

da so ocene izziv, ne cilj. In srečevanja s profesoriciami in profesorji kot ljudmi, ki imajo svojo stroko zares radi.

»Različne so stopnje pozabe, različne poti do tega, kako izbrišeš neželene dele spomina,« trpko ironizira Robert Wyatt na albumu *Old Rottenhat* (1985), »in se vsak dan opominjaš, koliko dobrega si naredil.« Tak ni samo naš odnos do bolečih delov naše zgodovine. Tako vse bolj ravnamo tudi, ko z otroki izbiramo srednje šole z gimnazijskim programom. Pozabljamo na tisto, kar nas je oblikovalo, pa ni bilo niti najmanj povezano z našim sedanjim delom. Zato se je včasih dobro vrniti na svojo nekdanjo šolo. Tudi če je les prepleskan. Tudi če so radiatorji novi.